

<sida1>

[<Ink. den 3 Julii 1854. / 624/1853.> [domkapitlets anteckning](#)]

Till Maxime Venerandum Consistorium!

Uti skrifvelse af den 24de sistledne Maj, har Maxime Venerandum Consistorium, till underdånig åttlydnad, af hvad Kongl Majt uti nådigt bref täcktes förordna, behagat af mig infordra förklaring öfver några anstötliga ordasätt, anmärkta i några från trycket utgifna,

<sida2>

på finska språket författade, och sedermera på svenska öfversatte, predikningar, hvilka blifvit af Fogden i östra Finmarken inköpte, af några såkallade Predikanter, som föregifvas vara af mig utskickade; och har Maxime Venerandum Consistorium med anledning af de talesätt och liknelser, som förekomma i dessa skrifter, ansett mig vara skyldig till förbrytelser emot Kyrkolagens 2 Capitel och 2§. samt emot Prest-Eden, hvarest jag förbundit mig, att icke bruka "anstötliga talesätt," i anledning hvaraf jag vågar till Maxime Venerandi Consistorii upplysta pröfning hemställa, huruvida Kyrkolagen må anse sådana ordasätt anstötliga, som finnas i den Heliga Skrift, hvarest förekomma sådane talesätt, hvilka, efter nutidens förfinade smak, förefalla mången oanständiga och förargelseväckande; till exempel Hesek. 16:26. Nahums 3,5; Zephanja 3:3,4, Hosea 2:2.5; Joels 2:20; Micha 3.2.3, Math 3.7, Joh. 8:41,44; Apostlagern. 13, 10; Jacobs 4:4, jämte otaliga andra ställen hvarest hårda, anstötliga och oanständiga talesätt förekomma, hvilka efter nutidens förfinade smak, måste åstadkomma mera förargelse än uppbyggelse, ehuru sådane synder och laster, som i dessa grofva och anstötliga ordalag, bestraffas af Profeterna och Apostlarna, ännu gå i svang ibland massan af folket. Likalitet som Kyrkolagen förbjuder en Lärare, att använda Bibelns egna ord och talesätt uti sina Predikningar, lika litet är en Prest förbunden af sin Ed, att förkunna Guds Ord, annorlunda, än det blifvit för[-]kunnadt af Profeterna och Apostlarna. Jag har icke kunnat så fatta Kyrkolagens innehåll och mening, att en Prest icke får med Skriftens egna ord, föreställa synden så afskyvärd, som den är, eller framställa för syndarens åskådning, människans natur så förderfvad som den är. Kyrko[-]lagen förbjuder sådant tal, som snarare uppväcker löje och gäckeri, än andakt; likväl finner man af Apostlagerningarnes 2:13, att Apostlarnes talande med tungomål, förorsakade gäckeri å den otrogna hopens sida. Så kan äfven nuförtiden ett tal, som är eller låter något främmande i den lättsinniga hopens öron, till en början åstadkomma gäckeri, men samma tal kan ock i sin för-

<sida3>

sättning hafva en motsatt verkan, nemligen ånger och ruelle öfver synden, såsom man kan finna af Petri straffpredi[-]kan på Pingestdagen.

Mina predikningar gå ut på, att väcka den säkra och i syndasönnen försoffade syndaren till medvetande af sitt stora syndaförderf, hvarigenom en innerlig längtan efter försoning uppkommer i sådane människors [[<samveten> överstrykt ord](#)] hjertan, som icke äro förhårdade; men att

sanningens fiender, såsom Krögare och fyllhundar, förargas öfver det hårda talet, kan icke vara mera underligt, än att Fariseerna förargades öfver de hårda uttryck, som förekomma i Johannes döparens och Frälsarens egna tal. Skulle det nu vara Kyrkolagens mening, att dessa hårda och grofva uttryck, hvilka hos sanningens fiender uppväckte bitterhet och hat, borde uteslutas ifrån de of[f]entliga föredragen? Skulle det kunna bevisas, att mina Predikningar verkat mera förargelse än uppbyggelse i Guds Församling; skulle det kunna bevisas, att min Embetsverksamhet befordrat laster och brott i stället för att mot[-]verka dem, då vore jag i dubbel måtto straffvärd, derest jag genom lära eller lefverne skulle hafva befordrat osedlighet och Religionsförakt; men nu är detta icke af någon påstodt. Jag vågar i detta hänseende åberopa mig Herr Biskop Bergmans vitsord, som varit åsyna vittne till den stora [stora] förändring, som skett i Pajala, genom väckelsen; ehuru denna förändring icke kan räknas mig till förtjenst, utan "Guds finger", såsom Herr Biskopen behagat yttra sig om de religiösa rörelserna i Norden. Likväl visa Kyrkans annaler, att sådane Lärare, som med uppriktigt alfvär arbetat i Herrans vingård, icke blifvit oantastade af världen, medan lättsinniga Lärare som föregått sina åhörare med elaka exempel, undgått Lagens näpst. —

Jag har icke heller kunnat föreställa mig, att en Prest kan vara af Kyrkolagen eller Presta-Eden förhindrad att i sina predikningar nyttja Luthers ord, alldenstund den store Reformatorn anses af vår Kyrka såsom en af Guds anda upplyst Lärare, ehuru många så kallade äkta lutheraner

<sid4>

i vår tid förargas af Luthers hårda och anstötliga talesätt. Man kan också taga i betraktande [[af bilderna](#) <överstrykta ord>] den grad af bildning och hyfsning som folket har. Mina predikningar äro hållna för lappar och finnar, som ännu stå på en ganska låg bildningsgrad. För sådant folk har jag måst använda "ett hårdt tal", om det skulle verka på deras öfver[-]tygelse. Hade jag haft göra med en svensk Församling, skulle mitt tal hafva fallit sig helt annorlunda. Ifrån denna synpunkt måste det hårda talet i mina prediknin[-]gar bedömas, äfvensom det hårda talets verkan på folkets öfvertygelse måste tagas i betraktande, alldenstund Maxime Venerandum Consistorium icke lär kunna neka, att en märkelig förändring föregått i Torneå Lappmark, både i Politiskt, juridiskt, moraliskt och religiöst hänseende: folkets begär efter bränvin har upphört; folket har i ordets egentliga betydelse blifvit omvändt, ifrån dryckenskap till absolut nyckterhet, ifrån stöld och tjufveri till ärlighet, ifrån förakt för den allmänna Gudstjensten, till vördnad för det heliga, ifrån ett sorglöst och ogudaktigt lefverne, till Gudsfruktan, fromhet och dygd. — Skulle jag nu för de liknelser och ordasätt, som haft en sådan verkan på folkets öfvertygelse blifva straffad såsom lagbrytare och menedare: då vet jag icke om det finns någon rättvisa på jorden. Ehuru det varit många fromma Lärares sorgliga öde, att blifva hatade och förföljde af sina samtida, för sitt kristeliga nit, att lifva religionskänslan hos folket, och göra religionens sanningar fruktbara i folkets hjertan, har dock historien och efterverlden gifvit dem rättvisa, hvadan ock den Tolerans, som i sednare tider gjort sig

gällande ibland Europas upplystare regeringar och folk, har förekommit lagens missbruk till de oskyldigas förtryck; och hafva således alla, som varit lifvade af en varmare religionskänsla, längesedan insett inqvisoriska åtgärders skadlighet både för Kyrka och Stat. Hvarifrån skulle nu det nordligaste Norriges Andliga och Verldsliga myndigheter hafva fått den upplysningen, att inqvisoriska åtgärder äro

<sida5>

nödvändiga för Kyrkans och Statens bestånd, alldenstund dessa i synnerhet uppträdt såsom åklagare emot mig, ehuru min Embets[-]verksamhet icke sträckt sig dit. — Jag måste här i förbigående anmärka, att Fogdens i Östfinnmarkens uppgift, att de tvänne så kallade Predikanter, varit af mig utskickade, icke är sanningsenlig. Det var en Köpman från Vadsö, vid namn Johan Tiberg, som hade öfvertalat en här[-]varande arbetskarl, att följa med honom till Vadsö, och utan att göra afseende på mina betänkligheter och motsägelser, tog honom med sig dit, hvarmed en gosse om 14 år medföljde. Det var också denna Johan Tiberg, som hade med sig några exemplar af de tryckta Predikningarne, med hvilka Fogden i Östfinnmarken hade bort förfara i öfverensstämmelse med norrska tryckfrihetslagen. Men orsaken till de norrska myndigheternas ofta upprepade klagomål öfver min Embetsverksamhet, tyckes vara förborgad uti en för dem sjelfva oförklarlig illusion, en förvillelse i begreppet, rörande rätta beskaffenheten af de religiösa rörelserna i Torneå Lappmark, hvilka de inbilla sig stå i sammanhang med fanatismen i Koutokeino, hvilken redan blifvit hämmad. — Efter dessa allmänna reflexioner, vågar jag till förklarings afgifvande upptaga de af Maxime Venerandum Consistorium anmärkta liknelser och uttryck, som anses innebära "anstötliga [uttryck överstrykt ord] ordasätt" och en för[-]brytelse emot Kyrkolagen. Jag tillåter mig härvid fästa Maxime Venerandi Consistorii uppmärksamhet derpå, att ordet "anstötlig", är ett obestämt begrepp, hvars brottslighet beror på hvars och ens subjectiva omdöme att bestämma, hvaraf följer, att ett tal, som kan förefalla anstötligt för den lättsinniga mängden, och för den otrogna hopen, kan i sjelfva verket vara icke anstötlig, när talet betraktas ifrån den rätta synpunkten, och derpå hafva vi ett ovedersägligt bevis i Johannes 6:52,60. Oftast är det den nakna sanningen, som förefaller den lättsinniga mängden anstötlig, under det, att samma sanning utför i granna fraser helt och hållet förfelar sitt än-

<sida6>

damål. Också har erfarenheten visat, att sanningen fram[-]ställd i allmänna ordalag, har ingen verkan haft, på den råa massans öfvertygelse. Ifrån denna synpunkt måste det "hårda talet" i mina predikningar bedömas, och Maxime Venerandum Consistorium lär icke kunna neka, att mina predikningar haft en välgörande verkan på folkets öfvertygelse.

Uti Predikan på Andra Söndagen efter Påsk, sid 8, rad 9.10 uppfifrån enligt svenska öfversättningen: Jämför Esaj.66.17. Malachiæ 2:3.2, 2 Petri 2.22. Anmärkas bör, att Lapparne fingo afsmak för bränvinet när det kallades för "rinnande dyfvels träck"

1854-06-17 Læstadius försvarar språket i sina predikningar.

Uti Predikan på Långfredagen, sid 9, rad.3 uppifrån "i synnerhet de stora jagthundarne" m.m. Ordet "hurtat" betyder icke jagthundar, utan större hundar i allmänhet. Jämför Psalm.22,13.17; 2 Samuels 16:7.9; Uppenbarelse boken 22:15; Luthers Kyrko Postilla Påskdagens tredje predikan 32.8.

Uti Predikan på annan dag Jul, sid 3, rad. 1-11. nerifrån Liknelsen om ormen, är tagen ur lappska mythologien, för hvilken en naturlig sanning ligger till grund; men det naturliga har sitt motsvarande ideal i ande-verlden. Jämför 1 Mose boks 3.1. och följande verser; Math 3:7, Lucæ 4 Capitlet; Uppenbarelsebokens 12 Capitel; med ormkungen menas Beelzebub och hans repræsentanter på jorden, som innehafva den förmenta vishetsstenen eller lapis philosophicus; det vill säga denna verldens visdom, som är en galenskap inför Gud. Paulus. — Sid 7. radd. 4.5 upp[-]ifrån, Jämför Luthers Kyrkopostilla, Predikan på 5te Söndagen efter Trettondagen. Bihanget, paragraferne 9.10.11, hvarest mostsvarande uttryck finnas, hvilka äro anstötligare, åtminstone i finska öfversättningen — Sid 12: rad. 7. Jämför Uppenbarelseboken 17.6. Luthers Kyrkopostilla 13de dag Jul, paragrafen 208. Att vara drucken af Helgonens blod, är vida mera anstötligt, än det uttryck jag nyttjat. Sidd. 14,15. Jämför Esajæ 57:3,4. På detta ställe finnes uttryck, som, enligt den finare verl-

<sid7>

dens smak, måste vara icke allenast anstötligare, utan äfven stridande emot den tillgjorda blygsamheten. Jämför vidare Hezekiels 16.25.26. På detta ställe förekomma sådane oanständiga ordasätt, som efter verldens förfinade smak skulle komma mången kysk brud att rodna. Men säger den Epikuriska Philosophen: "Naturalia non sunt turpia modo occulte fiant." men Skriften säger; det i mörkret skett är, skall framhafvas i ljuset. — Uti svenska öfversättningen af de öfverklagade Predikningarne står "kyska horor"; bör heta "dygdiga horor". I afseende på de uttryck, som förekomma på sidd. 14,15, kan vidare jämföras Nahums 3.5. Första raden på 15de sidan är orätt öfversatt, vör heta. "se mig i ändan." Anmärkas bör, att i finskan finnes ej mer än ett ord som utmärker denna kroppsdela, medan den mera Civiliserade svenskan har många variationer, som låta mindre stötande. Luthers finska öfversättare brukar ordet "takapää", hvilket icke är finskt. Uttrycket skulle icke hafva förekommit i mina Predikningar, om icke christendomens motståndare hade handlat och uttryckt sig så, som orden här lyda; denna oanständighet borde bestraffas med deras egna ord, om det skulle hafva någon verkan: de borde påminnas om sin egen skamlighet. Utrycket djefvulens hora förekommer hos Luther på Trettondedag Jul, §.65. Jämför äfven Hosea 2:2. Att göra hor med afgudar, förekommer på flere ställen i Bibeln.

Häraf täcktes Maxime Venerandum Consistorium inhämta, att de flesta af mig, uti de öfverklagade Predikningarne, nyttjade och såsom anstötliga, samt emot Kyrkolagen stridande uttryck, äro, dels Bibelns och Luthers egna ord, dels lånade och imiterade efter samma Författare, enkannerligen för Lappar och Finnar, på hvilkas

<sida8>

öfvertygelse dessa liknelser och hårda ord, haft den verkan, som ofvanföre visadt är. Den som utan partiskhet vill jämföra mina Predikningar med den Heliga Skrift, skall utan tvifvel finna, att den Heliga Andes hårda tal uti Skriften, icke är lämpadt efter nutidens förfinade smak, hvilken dock icke kan bevara verlden för samma laster, som bestraffas i Bibeln: der finnas uttryck, ordställningar, liknelser, som uti många fall kunna, efter nutidens förfinade smak, anses anstötliga och förargelse[-]väckande, äfvensom Luther icke skräder ord, när han vill utmåla synden så vederstygglig, som den är, och människans djuriska natur, så afskyvärd, som den är. Skulle väl Kyrkolagen hafva förbjudit predikanten, att nyttja samma Språk, som Bibelförfattarena och Luther? Då uti den Heliga Skrift förekomma så många, för den finare belevnheten anstötliga ordasätt, ja till och me, efter verldens förfinade smak, anständigheten sårande uttryck, som efter nu varande verldsåsikter skulle strida emot tryckfrihetslagen, om någon annan än Bibelns Författare, hade skrivit dem: så hemställer jag till Maxime Venerandi Consistorii upplysta pröfning, huruvida jag med något sken af rättvisa, kan anses hafva brutit emot Kyrkolagens föreskrift och Presta-Edens fordringar, då jag såsom nu visadt är, nyttjat samma språk i mina Predikningar, som Bibel-Författarena och Luther, och dermed verkat på den råa massans öfvertygelse så, att den nu i Politiskt afseende, kan anses såsom hyffsad och anständig, i moraliskt afseende förbättrad, ärlig, nykter, samvetsgrann, i religiöst hänseende utmärkt för andakt, Gudsfruktan, tro, kärlek, tålmod och försakelse af sinnliga nöjen. Allt detta är dock icke mitt verk, utan Herrans, hvilken genom ringa medel kan uträtta stora ting. Skulle Maxime Venerandum

<sida9>

Consistorium ännu tvifla på äktheten af den christendom, som nu förefinnes i Torneå Lappmark samt i Pajala, Öfver Torneå och Gelleware, så vågar jag anhålla, att Maxime Venerandum Consistorium täcktes af dessa Församlingars Presterskap, infordra vidare upplysningar, jemte deras eget omdöme; äfvensom jag anhåller, att dessa Församlingars eget omdöme om mina predikningar, måtte inhämtas, hvarigenom Maxime Venerandum Consistorium finge tillfälle, att inhämta vidare upplysningar om och huruvida dessa Församlingars medlemmar funnit mitt predikosätt oanständigt, stötande, förvillande eller åstadkommande mera förargelse än uppbygelse i Guds Församling. — Med undantag af "sömliga" som gjorde gäck af Apostlarnes talande med tungomål. Apostlagerningarnes 2.13. Äfvensom de personer som sade: "detta är ett hårdt tal" Joh. 6.60, hvilket allt ännu kan hafva sitt motsvarande, hoppas jag, att de flesta skola finna, att det hårda talet har varit både behöfligt och hälsosamt.

Pajala och Kengis den 17de Junii 1854.

L. L. Læstadius